

**КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА
ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА І ДИЗАЙНУ
КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА**

«Допущено до захисту»:

Завідувач кафедри образотворчого мистецтва

_____ Ольга ШКОЛЬНА

Протокол засідання кафедри образотворчого
мистецтва

№ _____ від « _____ » _____ 202__ р.

**ШЕВЧУК ОЛЕНА ЯРОСЛАВІВНА
КИЇВСЬКІ ПЕЙЗАЖІ У ЖИВОПИСІ МИКОЛИ ГЛУЩЕНКА**

Кваліфікаційна бакалаврська робота
зі спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація»

**Керівник науково-дослідної
частини:**

Малинка Петро Олексійович,
старший викладач кафедри дизайну та
образотворчого мистецтва

Керівник творчої частини:

Крюкова Ганна Олексіївна,
доцент кафедри образотворчого
мистецтв

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ І. ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО ВТІЛЕННЯ КИЇВСЬКИХ КРАЄВИДІВ У ТВОРЧОСТІ М. ГЛУЩЕНКА.....	7
1.1.Формування творчого методу М. Глуценка як пейзажиста.....	7
1.2.Еволюція технік та прийомів, композиційні та колористичні рішення у київських пейзажах художника.....	17
1.3.Тематичні та сюжетні домінанти у київських краєвидах М. Глуценка.....	27
Висновки до першого розділу.....	39
РОЗДІЛ ІІ. ТВОРЧА РОБОТА: КИЇВСЬКИЙ ПЕЙЗАЖ „ПЛИН ЧАСУ”, СТАДІЇ ВИКОНАННЯ.....	42
2.1.Ідейна складова пейзажу "Плин часу".....	42
2.2.Початок роботи над пейзажем, пошук композиційного рішення.....	43
2.3.Завершальна стадія виконання полотна: глибина, деталізація і завершення образу.....	44
Висновки до другого розділу.....	45
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49
ДОДАТКИ.....	53

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Дослідження київських пейзажів у творчості Миколи Глуценка є актуальним у контексті сучасного розвитку українського мистецтвознавства та культурології. Творча спадщина цього видатного українського художника, незважаючи на її значущість для національної культури, досі не отримала всебічного та системного наукового осмислення. Особливо це стосується київських пейзажів митця, які становлять важливу частину його творчого доробку та відображають унікальний погляд на архітектурний та природний ландшафт української столиці. Глибоке вивчення цих творів дозволяє краще зрозуміти як індивідуальний творчий шлях художника, так і загальні процеси розвитку українського пейзажного живопису ХХ століття.

Актуальність дослідження зумовлена також необхідністю збереження та популяризації національної культурної спадщини. Київські пейзажі Глуценка є важливим візуальним документом, що зафіксував образ Києва у певний історичний період. Багато архітектурних об'єктів та міських краєвидів, зображених художником, зазнали змін або були втрачені внаслідок історичних подій та містобудівних трансформацій. У цьому контексті твори Глуценка набувають особливої цінності як джерело для вивчення історичної трансформації міського середовища Києва та розуміння його культурної ідентичності.

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується активним переосмисленням національної культурної спадщини та пошуком шляхів її інтеграції в європейський контекст. Творчість Миколи Глуценка в цьому аспекті становить особливий інтерес, оскільки демонструє органічне поєднання національних традицій із європейськими мистецькими впливами. Художник, який отримав освіту в Європі та був добре знайомий із новітніми течіями в європейському мистецтві, зумів створити власний неповторний стиль, що відображає унікальність українського культурного простору. Дослідження

цього мистецького феномену є актуальним у контексті сучасних процесів культурної самоідентифікації України та її інтеграції в світовий мистецький процес.

Аналіз київських пейзажів Глуценка набуває особливої актуальності в контексті розвитку міждисциплінарних підходів до вивчення культурної спадщини. Ці твори становлять цінність не лише для мистецтвознавців, але й для дослідників у галузі урбаністики, культурології, історії архітектури. Міський пейзаж як особливий жанр образотворчого мистецтва відображає не лише фізичні характеристики міського простору, але й певні соціокультурні процеси, особливості сприйняття міста людиною певної епохи. У цьому контексті київські пейзажі Глуценка стають важливим джерелом для розуміння культурного та історичного розвитку Києва, формування його символічного образу в українській культурі.

Актуальність теми зумовлена також необхідністю систематизації та узагальнення різноманітних аспектів творчості Миколи Глуценка, зокрема його підходів до зображення міського пейзажу. Дослідження композиційних, колористичних та технічних прийомів, використаних художником у його київських краєвидах, дозволяє глибше зрозуміти особливості його творчого методу та простежити його еволюцію. Такий аналіз має важливе значення для розуміння місця Глуценка в історії українського образотворчого мистецтва та його впливу на розвиток національної мистецької традиції.

Нарешті, актуальність обраної теми пов'язана з її освітнім потенціалом. Результати дослідження київських пейзажів Глуценка можуть бути використані в мистецькій освіті для формування у студентів розуміння національних мистецьких традицій, технічних аспектів пейзажного живопису та культурної цінності міського пейзажу як особливого жанру образотворчого мистецтва. В умовах реформування системи художньої освіти в Україні такі дослідження набувають особливого значення, оскільки сприяють збереженню та розвитку національних мистецьких шкіл.

Об'єктом дослідження є творча спадщина Миколи Глуценка в контексті розвитку українського образотворчого мистецтва ХХ століття.

Предметом дослідження є художні особливості, тематика та культурно-мистецьке значення київських пейзажів у творчості Миколи Глуценка.

Метою дослідження є комплексний аналіз київських пейзажів у творчості Миколи Глуценка, визначення їхніх художніх особливостей, місця в творчій спадщині художника та значення в контексті розвитку українського образотворчого мистецтва.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати історіографію та джерельну базу дослідження творчості М. Глуценка, виявити основні тенденції та проблематику наукового вивчення його пейзажної спадщини.
2. Дослідити процес формування творчого методу М. Глуценка як пейзажиста, виявити чинники, що вплинули на становлення його індивідуального стилю.
3. Проаналізувати композиційні та колористичні рішення у київських пейзажах художника, виявити їхні особливості та художню специфіку.
4. Визначити основні тематичні та сюжетні домінанти у київських краєвидах художника.

Методи дослідження:

1. Філософський блок: герменевтичний, для виявлення впливів та взаємозв'язків із мистецькими традиціями.
2. Історичний блок: історико-біографічний метод, для аналізу впливу життєвого шляху на творчість художника.
3. Культурологічний блок: культурологічний підхід, що дозволив розглянути твори Глуценка в широкому культурному контексті.
4. Мистецтвознавчий блок: формально-стилістичний метод, для вивчення технічних та композиційних особливостей творів.

Теоретичне значення дослідження полягає у розширенні та поглибленні наукових знань про творчість Миколи Глуценка, його внесок у розвиток українського пейзажного живопису та формування художнього образу Києва в українському мистецтві ХХ століття. Результати дослідження сприяють кращому розумінню процесів взаємодії західноєвропейських та національних традицій в українському образотворчому мистецтві, еволюції жанру міського пейзажу та його культурного значення.

Практичне значення роботи полягає в можливості використання її матеріалів та висновків у навчальному процесі мистецьких навчальних закладів, зокрема при викладанні курсів з історії українського мистецтва, теорії та практики пейзажного живопису. Результати дослідження можуть бути корисними для музейних працівників при створенні експозицій та проведенні екскурсій, присвячених творчості Миколи Глуценка та розвитку українського пейзажного живопису. Також матеріали роботи можуть бути використані при підготовці мистецтвознавчих публікацій, каталогів виставок та альбомів, присвячених творчості художника.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ І. ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО ВТІЛЕННЯ КИЇВСЬКИХ КРАЄВИДІВ У ТВОРЧОСТІ М. ГЛУЩЕНКА

1.1.Формування творчого методу М. Глущенко як пейзажиста

Формування творчого методу Миколи Глущенко як пейзажиста має глибокий зв'язок із контекстом європейського мистецтва початку ХХ століття, коли він навчався та формувався як художник. Саме у цей період визначальними для нього стали такі напрями, як імпресіонізм і постімпресіонізм, котрі безпосередньо вплинули на формування його естетичних поглядів і стилю. Свої перші художні навички Глущенко здобув саме в умовах мистецьких середовищ Європи, що дозволило йому не лише засвоїти, а й творчо переосмислити традиції західного мистецтва, втілюючи їх в українському контексті.

Одним із ключових факторів розвитку художньої індивідуальності Глущенко стало його життя і навчання у Франції. Паризька художня атмосфера, насичена активним мистецьким життям, численними виставками та спілкуванням із видатними художниками того часу, мала величезний вплив на молодого митця. В результаті цього періоду сформувався його індивідуальний погляд на кольорову гаму та світлотіньові ефекти, що особливо чітко виявилися у його пізніших київських пейзажах. Подорожі по країнах Західної Європи також мали великий вплив на формування творчого методу художника. Відвідування різних міст та країн, знайомство із багатоманітними ландшафтами дозволили Глущенку збагатити власну палітру художніх прийомів, особливо у роботі із світлом та повітряним середовищем. Саме завдяки таким мистецьким подорожам він став уважнішим до деталей та атмосфери пейзажу, які стали характерними рисами його творчості[14, с. 124].

Повернувшись в Україну, Глущенко продовжував активно переосмислювати європейський досвід, інтегруючи його з місцевою художньою традицією. В його роботах з'явилася особлива українська специфіка, яка виражалася у виборі сюжетів, деталях міського та природного середовища, а також у кольорових рішеннях, де він вдало поєднував яскраві кольори із м'якими

відтінками. Це поєднання зумовило формування унікального стилю, характерного для Глущенка як київського пейзажиста. Під час творчої практики в Україні Глущенко активно експериментував з різними техніками і матеріалами, поступово формуючи власний підхід до пейзажного живопису. Він багато працював на пленері, що дозволяло йому тонко відчувати природне середовище та вдало передавати атмосферу місця. Ця практика дала йому змогу створити живі, емоційно насичені полотна, які відзначалися виразністю та глибокою психологічною проникливістю.

У формуванні творчого методу Глущенка помітну роль відіграло його постійне прагнення до пошуку нових художніх форм. Його картини демонструють еволюцію від класичних композиційних рішень до більш вільних, експресивних манер виконання. Художник завжди прагнув максимальної свободи у творчості, не боячись експериментувати з формою і кольором, що надало його роботам особливої динамічності і свіжості.

Суттєвим моментом у становленні творчого методу Глущенка було його ставлення до кольору, який він вважав головним засобом художньої виразності. Художник надавав перевагу живій, насиченій палітрі, яка могла точно передати його враження від побаченого пейзажу. Саме за допомогою кольору йому вдалося створити впізнаваний художній почерк, що став однією із визначальних рис його творчості[15, с. 36].

Глущенко приділяв значну увагу емоційній складовій своїх картин, прагнучи не лише точно відобразити видиме, а й передати внутрішній настрій пейзажу. У його роботах присутній ліризм, який є не просто художньою рисою, але й способом передачі особистого сприйняття світу. Саме завдяки цій емоційній насиченості пейзажі Глущенка є живими і привабливими для глядача.

Художник також уважно ставився до композиційних рішень, розуміючи їхню важливість для створення гармонійного твору. Його композиції вирізняються рівновагою та збалансованістю, де кожен елемент на полотні має чітко визначене місце та значення. Такі прийоми допомагали йому передати цілісність образу, зберігаючи при цьому динаміку і рух у картині.

Серед особливостей творчого методу Глуценка слід відзначити його здатність поєднувати реальність і власне художнє бачення. Він не прагнув документального відтворення пейзажу, а скоріше ставив за мету передати глибше відчуття місця через художні образи. Завдяки цьому його київські краєвиди виглядають не лише реалістичними, а й духовно наповненими. Таким чином, процес формування творчого методу Миколи Глуценка як пейзажиста є результатом багатоплоскової взаємодії з різними культурними та мистецькими впливами, які він творчо переосмислював та трансформував у власний стиль. Цей стиль став важливою складовою його спадщини, який має велике значення для українського мистецтва і культури загалом.

Таблиця 1.1.

Етапи формування творчого методу Миколи Глуценка як пейзажиста

Етап	Хронологія	Характеристика творчого методу
Початковий	1920-ті рр.	Засвоєння європейських художніх традицій, експерименти з кольором і формою
Французький	1930-ті рр.	Формування індивідуального імпресіоністичного стилю, освоєння пленеру
Київський	1940-1960-ті рр.	Інтеграція західного досвіду з українськими традиціями
Пізній	1970-1980-ті рр.	Творче переосмислення досвіду, експерименти із абстрактними формами

Таблиця 1.1 ілюструє основні періоди у розвитку творчого методу Миколи Глуценка як майстра пейзажного живопису. Ця періодизація допомагає чітко визначити особливості художнього мислення, творчих пошуків та стилістичних переваг художника протягом різних етапів його життя. Аналіз цих етапів дозволяє виявити динаміку та логіку змін, які відбувалися у творчій свідомості художника[16, с. 15].

Микола Глуценко сформував свій творчий метод, перебуваючи під впливом європейського імпресіонізму та постімпресіонізму. Його початковий творчий період був позначений активним вивченням новітніх мистецьких тенденцій, що відображалось у творчих експериментах з кольором, формою та світлом. В цей час художник активно шукав власний шлях у мистецтві,

намагаючись знайти баланс між реальністю і мистецькою інтерпретацією навколишнього світу. Період, проведений у Франції, став ключовим у формуванні мистецької індивідуальності Глуценка. Він багато працював на пленері, вивчав техніку імпресіоністичного живопису, що сприяло розвитку особливого підходу до передачі світла та кольору. Пленерна практика дозволила Глуценку досягти високої майстерності у відтворенні атмосферних ефектів та швидкоплинних змін у природі.

Після повернення до Києва у творчості Глуценка почався важливий етап інтеграції здобутого за кордоном досвіду в українське мистецьке середовище. Він активно долучався до художнього життя, брав участь у виставках, де його твори викликали значний інтерес. Цей період ознаменувався утвердженням його власного стилю, який був результатом глибокого осмислення європейської спадщини в контексті української культурної традиції.

Особливу роль у формуванні творчого методу митця зіграло середовище київського мистецького кола, в якому він перебував у повоєнні роки. В цей час Глуценко активно взаємодівав з іншими українськими художниками, що дозволяло йому не лише ділитися власним досвідом, але й збагачувати свої творчі погляди новими ідеями. Саме у цьому контексті він почав створювати свої знакові київські пейзажі. Важливим компонентом методу Глуценка була його здатність до інтуїтивного відчуття кольору, що дозволяло йому створювати тонко нюансовані колірні композиції. Художник застосовував принцип кольорних контрастів, завдяки чому його роботи набували особливої емоційності та виразності. Його творчий метод базувався на ідеї, що саме колір є головним інструментом художнього виразу. Наступний етап розвитку творчого методу характеризувався активним творчим переосмисленням попереднього досвіду та експериментуванням з формою та композицією. В цей час в його роботах починає спостерігатися більша абстрактність та умовність. Глуценко свідомо йшов на експерименти, намагаючись знайти нові способи передачі свого бачення реальності, що помітно розширило межі його творчості. Художник завжди приділяв велику увагу роботі над ескізами та етюдами, які ставали основою для

його великих полотен. Він вважав, що лише через постійні вправи та експерименти можна досягти справжньої художньої майстерності. Етюдна практика дозволяла Глуценку швидко вловлювати та фіксувати миттєві зміни у природі та передавати їх у своїх творах[17, с. 135].

Поступово, набуваючи художнього досвіду, Глуценко також приділяв увагу емоційному аспекту своїх робіт. Його пейзажі не просто передавали природні мотиви, але й несли глибокий емоційний заряд, здатний викликати сильні почуття у глядача. Це стало можливим завдяки тому, що художник розглядав природу як носія внутрішніх переживань людини.

Остаточне становлення творчого методу Глуценка відбулося завдяки його активному діалогу із художньою спадщиною минулого і творчістю сучасників. Він аналізував та переосмислював мистецькі здобутки, створюючи власний художній світ, наповнений особливою гармонією та індивідуальним стилем. Саме цей індивідуальний творчий почерк зробив його пейзажі важливою складовою українського образотворчого мистецтва XX століття.

Творча спадщина Миколи Глуценка охоплює різноманітні жанри та тематичні напрямки, серед яких київські пейзажі посідають особливе місце. Аналізуючи весь масив робіт художника, можна стверджувати, що київська тематика стала одним із найпослідовніших і найтриваліших напрямків його творчості. Протягом кількох десятиліть Глуценко звертався до образу Києва, відтворюючи його різноманітні куточки в різні пори року та за різних умов освітлення. Ці пейзажі демонструють не лише високу художню майстерність митця, але й глибокий емоційний зв'язок із містом, яке стало для нього джерелом постійного натхнення та творчих відкриттів.

Київська тема з'являється у творчості Глуценка після його повернення з-за кордону і набуває особливої інтенсивності в повоєнний період. Повернувшись до України, художник наче заново відкриває для себе красу рідного краю, і Київ стає одним із головних об'єктів його мистецького осмислення. Порівнюючи кількісне співвідношення київських пейзажів з іншими тематичними групами, можна помітити, що міські краєвиди Києва становлять значну частину його

живописної спадщини. Особливо активно художник працював над київськими мотивами у 1950-70-ті роки, коли було створено найбільшу кількість полотен, присвячених столиці України[32, с. 124].

У контексті загальної еволюції творчості Глуценка київські пейзажі відіграли роль своєрідного "творчого полігону", де художник випробовував нові технічні прийоми та композиційні рішення. Саме в роботі над київськими краєвидами найбільш повно розкрився його талант колориста, здатність передавати найтонші нюанси світла і кольору. Порівняно з іншими тематичними циклами (кримськими пейзажами, натюрмортами, портретами), київські пейзажі вирізняються особливою емоційною наповненістю та глибиною художнього переживання. Це пояснюється тісним особистим зв'язком художника з цим містом, яке стало для нього не просто об'єктом зображення, а місцем постійного проживання та творчості.

Аналіз хронологічної послідовності створення київських пейзажів дозволяє простежити, як змінювалось ставлення художника до міського середовища та які аспекти міського життя привертали його увагу в різні періоди. У ранніх київських пейзажах переважають історичні архітектурні домінанти, які визначають культурну ідентичність міста. З часом коло сюжетів розширюється, і художник звертається до зображення нових міських районів, індустріальних об'єктів, паркових зон. Ця еволюція тематики відображає не лише зміни в самому місті, але й розвиток творчого світогляду митця, розширення діапазону його художніх інтересів.

Особливу цінність для розуміння місця київських пейзажів у творчій спадщині Глуценка мають його пленерні етюди, створені безпосередньо на натурі. Ці роботи, часто невеликі за розміром, демонструють безпосередність сприйняття міського середовища, свіжість першого враження. Порівнюючи етюди з завершеними полотнами на ті самі мотиви, можна простежити творчий процес художника, побачити, які елементи натурного спостереження він зберігав, а які трансформував у відповідності до свого художнього задуму. У багатьох випадках саме етюди демонструють найбільш сміливі колористичні та

композиційні рішення, які згодом, у більш завершеній формі, втілювались у великих полотнах[33, с. 312].

Тематичне розмаїття київських пейзажів Глуценка свідчить про багатогранність його сприйняття міського простору. На відміну від багатьох художників, які зосереджувались переважно на історичних пам'ятках або мальовничих природних куточках, Глуценко прагнув створити цілісний, багатоаспектний образ Києва. У його творчій спадщині присутні як камерні мотиви – затишні дворики, провулки, парки, так і монументальні панорами, які охоплюють широкі перспективи міського простору. Ця різноманітність підходів до міського пейзажу свідчить про постійний творчий пошук, прагнення художника відкривати нові грані у, здавалося б, давно знайомих місцях.

Порівняльний аналіз київських пейзажів з іншими тематичними циклами у творчості Глуценка виявляє певні технічні та стилістичні особливості. На відміну від кримських пейзажів, де переважають яскраві, насичені кольори та контрастні світлотіньові рішення, київські краєвиди часто вирізняються більш стриманою, нюансною колористичною гамою. Художник тонко відчував особливу світлоповітряну атмосферу міста, його мінливі стани, які вимагали більш делікатних колористичних переходів. У цьому аспекті київські пейзажі становлять важливу частину художньої спадщини митця, демонструючи різноманітність його живописної палітри та здатність адаптувати свій стиль до специфіки різних природних і міських середовищ.

Київські пейзажі відіграли значну роль у професійному становленні Глуценка як майстра міського краєвиду. Саме в роботі над київськими мотивами він розвинув свою майстерність у передачі архітектурних форм, їхньої взаємодії з природним оточенням та міським середовищем. Особливо цікавими є його експерименти з різними ракурсами та точками зору, які дозволяли по-новому поглянути на знайомі міські пейзажі. Художник часто звертався до панорамних композицій, які дозволяли охопити широкий міський простір, підкреслити особливості київського ландшафту з його пагорбами, долинами та річкою.

Водночас у його творчій спадщині присутні й камерні пейзажі, які фіксують миттєві стани міського життя[34, с. 29].

Київські пейзажі Глущенко мають не лише художню, але й історичну цінність, оскільки вони зафіксували вигляд міста в певний історичний період. На жаль, не всі об'єкти, зображені художником, збереглися до нашого часу – деякі були зруйновані під час війни, інші змінили свій вигляд внаслідок реконструкцій та перебудов. У цьому контексті пейзажі Глущенко стають важливим візуальним джерелом для дослідження історичної трансформації міського середовища Києва. Особливо цінними є зображення тих районів міста, які зазнали значних змін у повоєнний період: Хрещатика, Подолу, Печерська. Тут творчість художника набуває додаткового значення як візуального документа епохи.

Визначаючи місце київських пейзажів у творчій спадщині Глущенко, необхідно відзначити їхню роль у формуванні його індивідуального стилю. Саме в київських краєвидах найбільш повно розкрилась його здатність поєднувати реалістичну достовірність із емоційною виразністю, документальну точність із поетичним узагальненням. Художник створив впізнаваний образ Києва, в якому органічно поєднуються історичні пам'ятки, природні ландшафти та сучасні елементи міського середовища. Цей цілісний образ міста став важливим внеском не лише в індивідуальну творчість митця, але й у розвиток українського міського пейзажу загалом.

Аналіз виставкової історії творів Глущенко також свідчить про особливе місце київських пейзажів у його мистецькій спадщині. Ці роботи неодноразово експонувалися на персональних та групових виставках, привертаючи увагу критиків та глядачів. Київські мотиви часто ставали центральними експонатами виставок, присвячених творчості художника, що свідчить про їхню значущість у його доробку. Особливий інтерес викликали полотна, на яких зображено знакові місця Києва – Софійський собор, Києво-Печерську лавру, Володимирську гірку, дніпровські схили. Ці роботи отримували високу оцінку сучасників і сприяли формуванню репутації Глущенко як одного з провідних українських пейзажистів[35, с. 72].

Особливе значення київських пейзажів у творчій спадщині художника підтверджується також їхньою присутністю в музейних та приватних колекціях. Найкращі твори цього тематичного циклу зберігаються в провідних музеях України: Національному художньому музеї України, Національному музеї "Київська картинна галерея", обласних художніх музеях. Це свідчить про визнання художньої цінності цих робіт та їхнього значення для української культури. Наявність київських пейзажів Глуценка в багатьох приватних колекціях також підтверджує їхню популярність та художню цінність.

Важливим аспектом для розуміння місця київських пейзажів у творчій спадщині художника є їхній вплив на подальший розвиток українського міського пейзажу. Глуценко створив своєрідну художню модель зображення Києва, яка вплинула на наступні покоління українських митців. Його підхід до міського пейзажу, який поєднував документальну точність із поетичним узагальненням, став орієнтиром для багатьох художників, які звертались до київської тематики. Таким чином, київські пейзажі Глуценка вийшли за межі індивідуальної творчості і стали частиною ширшого мистецького дискурсу, пов'язаного з візуальною репрезентацією української столиці.

Аналізуючи еволюцію київських пейзажів у творчості художника, можна виділити кілька етапів, кожен з яких має свої стилістичні та тематичні особливості. Ранні київські пейзажі (1940-50-ті роки) характеризуються більшою документальністю, увагою до архітектурних деталей та історичних пам'яток. У 1960-70-ті роки художник відходить від детальної фіксації міського середовища, надаючи перевагу емоційному, суб'єктивному сприйняттю міста. Його пізні київські пейзажі вирізняються синтетичним підходом, який поєднує документальність із поетичним узагальненням, реалістичну достовірність із експресивною виразністю. Ця еволюція відображає загальний розвиток творчого методу художника, його рух від більш традиційних форм пейзажного живопису до індивідуального стилю, який поєднує різні художні підходи [36, с. 84].

Підсумовуючи аналіз місця київських пейзажів у творчій спадщині Миколи Глуценка, можна стверджувати, що вони становлять один із

найважливіших тематичних циклів у його доробку. Ці роботи найбільш повно розкривають художню індивідуальність митця, його здатність поєднувати традиції європейського та українського живопису, документальну точність із поетичним узагальненням. Київські пейзажі Глуценка вирізняються особливою емоційною наповненістю, яка свідчить про глибокий особистий зв'язок художника з цим містом. Вони стали важливим внеском не лише в індивідуальну творчість митця, але й у розвиток українського міського пейзажу загалом, формуючи візуальний образ Києва в українському мистецтві XX століття.

Таблиця 1.2

Етапи розвитку київської тематики у творчості Миколи Глуценка

Період	Основні тематичні домінанти	Технічні та стилістичні особливості	Значення в загальному контексті творчості	Характерні твори
1940-1950-ті рр.	Архітектурні пам'ятки, післявоєнна відбудова	Детальна проробка форм, документальна точність	Освоєння київської тематики, формування основних композиційних схем	"Перед бурею" (1951)
1960-ті рр.	Дніпровські мотиви, парки, історичні квартали	Більша колористична насиченість, вільніша техніка	Розвиток індивідуального стилю, експерименти з кольором і композицією	"Під Києвом" (1966)
1970-1980-ті рр.	Панорамні види, синтез природних та урбаністичних мотивів	Експресивна манера, пастозне письмо, декоративність	Зрілий період творчості, створення синтетичного образу міста	"На Канівській ГРЕС" (1976)

Представлена таблиця 1.2 систематизує основні етапи розвитку київської тематики у творчості Миколи Глуценка, відображаючи зміни в його підході до зображення міського простору. Кожен період характеризується певними тематичними домінантами, стилістичними особливостями і має своє значення в загальному контексті творчості художника. Таблиця наочно демонструє еволюцію творчого методу митця – від більш традиційних форм пейзажного живопису до індивідуального стилю, який поєднує різні художні підходи. Наведені приклади творів ілюструють характерні особливості кожного етапу і дозволяють простежити, як змінювалось художнє бачення Києва в різні періоди

творчості Глуценка. Ця періодизація допомагає краще зрозуміти місце київських пейзажів у загальній творчій спадщині художника та їхнє значення для розвитку українського міського пейзажу XX століття.

1.2.Еволюція технік та прийомів, композиційні та колористичні рішення у київських пейзажах художника

Композиційні та колористичні рішення є визначальними складовими творчості Миколи Глуценка, адже саме завдяки ним художник формує свої унікальні й виразні київські пейзажі. Композиція в живописі визначається як система організації художніх елементів у межах полотна, що дозволяє максимально виразно передати задум художника та його особисті враження від певного місця. Колористичні рішення, у свою чергу, пов'язані із вибором і поєднанням кольорів, що створюють необхідний настрій та емоційне забарвлення картини.

Особливістю композиційних рішень Глуценка є вміння гармонійно поєднувати різні елементи пейзажу, створюючи відчуття завершеності та балансу у картинах. Ця риса яскраво проявляється у роботі «Під Києвом» 1966 року (Додаток А), де художник вдало використовує горизонтальну композицію, розташовуючи лінію горизонту так, щоб підкреслити величність та простір української природи. Завдяки цьому композиційному прийому він створює відчуття спокою, гармонії та рівноваги.

Не менш характерним для Глуценка є використання виразних кольорових контрастів у своїх київських краєвидах. Колористичний контраст, зазвичай, визначається як прийом поєднання протилежних кольорів для посилення візуальної виразності твору. Прикладом такого підходу є картина «Перед бурею» (1951), в якій художник майстерно протиставляє світлі, теплі кольори переднього плану з темними, холодними тонами неба, створюючи відчуття напруження та драматизму[18, с. 94].

Крім колірних контрастів, важливе значення має також принцип гармонії кольору, який полягає у вдалому поєднанні різних кольорових відтінків у межах єдиного художнього образу. Наприклад, картина «Під Києвом» (1966) демонструє витончене поєднання зелених і синіх тонів, які підкреслюють свіжість природи і створюють атмосферу спокою. Така кольорова гармонія свідчить про глибоке відчуття Глущенком природи та її особливу естетичну цінність. Розвиток колористичного методу художника пов'язаний із його європейським досвідом, особливо в період навчання у Франції. Саме там Глущенко ознайомився з імпресіоністичною манерою передачі кольору, яка ґрунтувалася на безпосередньому сприйнятті природи і швидкому фіксуванні кольорових відтінків. Цей вплив він зберіг і переосмислив у власних творах, застосовуючи його вже в українському контексті, що особливо помітно у його київських полотнах.

Однією з важливих рис композиції в роботах Глущенка є динамічна організація простору, коли лінії та площини картини активно взаємодіють між собою. Наприклад, у творі «На Канівській ГРЕС» (1976) композиція вирізняється наявністю чітких вертикальних та горизонтальних акцентів, які створюють ефект руху і динаміки. Ця динамічність дозволяє художнику передати атмосферу індустріального розвитку Києва та його околиць. У колористичній системі Глущенка важливе місце займає поняття колірної нюансованості, що проявляється у його вмінні працювати із тонкими кольоровими переходами. Цей прийом надає картинам особливої виразності та емоційної глибини. Завдяки цьому полотна художника набувають чутливості, а кольори виступають як важливий інструмент передачі настрою і стану природи, відтвореної митцем.

Особливу увагу художник приділяв перспективним рішенням, які впливали на сприйняття глибини простору. У своїх роботах Глущенко часто використовував лінійну перспективу, яка створювала ілюзію тривимірного простору на двовимірному полотні. Це помітно у роботі «Під Києвом», де художник через продумане розташування планів досягає чіткого відчуття просторовості, що додає пейзажу реалістичності й життєвості[19, с. 12].

Пленерний спосіб роботи художника значною мірою визначав його композиційні та колористичні рішення. Робота безпосередньо на природі дозволяла Глуценку тонко фіксувати зміну освітлення, передачу атмосферних явищ та сезонних особливостей. Це сприяло створенню живописних робіт, які вирізняються свіжістю, емоційною відкритістю та природністю. Колористичні рішення у пейзажах митця часто визначаються його настроєм та внутрішнім станом на момент створення картини. Він прагнув передати не тільки візуальне сприйняття природи, але й власні емоційні переживання. Це робить його роботи особливо цінними з погляду психологічного та емоційного аналізу.

Глуценко також активно використовував принцип просторової глибини, який досягався завдяки використанню кольорових і тональних контрастів. Через це він створював певну ілюзію об'єму та глибини, надаючи своїм полотнам більшої реалістичності та об'ємності. Це дозволяло глядачеві відчувати, що зображене на картині майже фізично присутнє у просторі.

Особливе значення в його творчості мало поєднання теплих і холодних кольорів, що дозволяло створювати унікальні ефекти освітлення та підсилювати відчуття простору. Такий колористичний контраст допомагає художнику передати емоційний стан природи, що особливо помітно у роботі «Перед бурею», яка завдяки цьому набуває емоційного драматизму та експресивності. Отже, композиційні та колористичні рішення Глуценка є результатом його постійних творчих пошуків, завдяки чому він виробив оригінальний художній почерк. Ці прийоми не тільки свідчать про майстерність автора, але й підкреслюють його творчу індивідуальність у контексті українського пейзажного живопису ХХ століття. Використання в роботі конкретних ілюстрацій дозволить зробити ваш аналіз максимально предметним та переконливим[20, с. 83].

Таблиця 1.3

Характерні композиційні та колористичні прийоми у київських пейзажах Миколи Глуценка

Композиційні прийоми	Особливості колористики	Художні ефекти
Динамічна рівновага елементів	Поєднання теплих і холодних відтінків	Створення глибокого емоційного впливу
Лінійна та повітряна перспектива	Використання нюансованих кольорів	Відчуття просторової глибини
Асиметричне розташування об'єктів	Виразні контрасти теплих і холодних тонів	Підсилення драматичного настрою
Пленерна побудова композиції	Гармонія тонких кольорових переходів	Відчуття атмосферної природності полотен

Представлена таблиця (1.3) ілюструє провідні особливості композиційних і колористичних рішень у київських краєвидах Миколи Глуценка. Таблиця узагальнює та чітко демонструє, які саме технічні та стилістичні особливості стали провідними у творчості художника. Завдяки цьому можна краще зрозуміти, як саме Глуценко передавав своє особисте бачення навколишнього світу на полотні.

Композиційні та колористичні рішення у київських пейзажах Миколи Глуценка формувалися під впливом численних факторів: особливостей його художнього навчання, мистецьких орієнтирів та індивідуального бачення світу. Вони також відображають специфічні настрої і атмосферу того історичного періоду, в якому жив та творив художник. Завдяки особливій організації композиції, йому вдалося відтворити багатовимірність простору міста та природного оточення, що стало важливою ознакою його мистецького почерку.

У своїх київських пейзажах Глуценко нерідко використовував прийом акцентування уваги на певних деталях пейзажу, тим самим створюючи глибокий психологічний підтекст. Він уникав зайвих деталей, концентруючи увагу на ключових елементах, що підкреслювали загальний настрій полотна. Це дозволяло митцю передавати не лише зорове враження від міста, а й його символічні характеристики, пов'язані з культурною пам'яттю і національною ідентичністю[21, с. 45].

Колористика картин митця завжди мала велику виразну силу, яка визначалася його особливим ставленням до передачі освітлення, колірних нюансів і тонких відтінків. Його кольорові поєднання мають характерну

яскравість і життєствердність, які здатні викликати емоційну реакцію глядачів. Микола Глущенко активно використовував можливості кольору для створення візуального образу міста, який одночасно був би й естетично виразним, і глибоко емоційним.

Художник свідомо уникав формальної одноманітності у своїх композиціях, намагаючись надати кожному пейзажу індивідуальності й унікальності. Він сміливо змінював точки огляду, використовував різні ракурси та плани, що дозволяло йому кожного разу знаходити нові підходи у зображенні міського простору Києва. Це демонструє постійний творчий пошук, що був важливою рисою його художнього мислення.

Ще однією характерною рисою композицій Глущенка є поєднання узагальнення форм з деталізацією окремих елементів, що дозволяє створювати цілісні та переконливі образи природи та міста. Він умів знаходити баланс між умовним і реальним у своїх полотнах, що допомагало йому уникати зайвої деталізації, натомість акцентуючи увагу на загальному враженні від зображуваного місця. Така особливість допомогла художнику створити справжні образи-символи Києва.

У композиційних рішеннях Глущенка часто простежується принцип просторового ритму, який допомагає відобразити динаміку міського середовища, передаючи рух і життя столиці. Завдяки ритмічному повтору певних елементів або кольорових плям художник досягав враження динаміки, рухливості та живої енергії міського простору. Цей прийом дозволив йому успішно розкрити не лише просторові, а й часові особливості міста, показавши його життя у русі[22, с. 18].

Особливістю колористичних рішень Глущенка також є використання пастозного мазка, що додає полотнам своєрідної текстурної багатогранності. Використовуючи цей прийом, художник прагнув надати своїм полотнам додаткової виразності, створюючи специфічну фактуру картини. Завдяки цим технічним особливостям, картини Глущенка здатні викликати у глядача не лише візуальні, а й тактильні асоціації, що поглиблює сприйняття живопису. Окремим

важливим аспектом є особливе трактування Глущенком світла, завдяки якому його пейзажі набували специфічного візуального ефекту. Він використовував різноманітні техніки для передачі світлових ефектів, що дозволяло створити атмосферу певного часу доби, настрою або сезону року. Це давало змогу посилити глибину зображення, роблячи його твори надзвичайно реалістичними і разом з тим емоційно насиченими.

Композиційні прийоми митця вирізнялись також умінням виділяти центральні елементи картини. Він вміло використовував світлотіньові контрасти, завдяки чому окремі деталі на полотнах ставали композиційними домінантами, привертаючи увагу глядача. Цей принцип дозволяв йому створити чітку структуру, де кожен компонент мав визначене місце та функцію у загальному художньому задумі. У київських пейзажах Глущенка особливу роль відігравав також прийом колористичної градації. Він часто використовував поступове збільшення або зменшення інтенсивності кольору, що дозволяло створити ефект просторової глибини та тривимірності зображення. Цей прийом був надзвичайно важливим для передачі реалістичності та виразності міських і природних краєвидів Києва[23, с. 48].

Таким чином, завдяки різноманітним композиційним і колористичним прийомам, Микола Глущенко створив серію київських краєвидів, які є не лише художніми творами, але й глибокими культурними артефактами. Художнику вдалося сформувати власну мистецьку мову, в якій головну роль відіграють колір, композиція та їх гармонійна взаємодія. Це робить його київські полотна особливо вагомими в історії українського живопису та важливими для дослідження його творчого методу.

Художня майстерність Миколи Глущенка формувалася поступово, проходячи через різні етапи мистецького становлення та пошуків. Аналіз його київських пейзажів демонструє постійний розвиток технік та прийомів, які художник застосовував для зображення міських краєвидів. Особливу цінність для дослідження має можливість простежити еволюцію його творчого методу через конкретні полотна, що відображають різні періоди його життя та творчості.

Загальна траєкторія цієї еволюції рухалася від більш традиційних прийомів реалістичного пейзажу до вільнішої, експресивної манери, що поєднувала імпресіоністичні впливи з елементами постімпресіонізму та власними творчими знахідками художника.

Ранній період творчості Глуценка характеризується прагненням до точного відтворення архітектурних форм та міського середовища. У роботах цього часу переважає лінійний малюнок, чітка перспективна побудова та детальна проробка архітектурних елементів. Художник приділяв особливу увагу структурній організації простору, логічно вибудовуючи композицію та створюючи відчуття глибини. Техніка нанесення фарби була досить традиційною, з використанням гладкого мазка та поступових тональних переходів, що давало змогу детально передавати особливості міської архітектури Києва.

Період навчання та життя в Європі став переломним для формування нових технічних прийомів у творчості художника. Знайомство з французьким імпресіонізмом та постімпресіонізмом суттєво вплинуло на його техніку роботи з кольором та формою. Глуценко почав застосовувати роздільний мазок, експериментувати з фактурою фарбового шару та використовувати більш яскраву, насичену палітру. Ці нові прийоми дозволили йому передавати світло та атмосферу більш безпосередньо та емоційно, що згодом стало характерною ознакою його міських пейзажів Києва[24, с. 134].

Після повернення в Україну техніка Глуценка набуває виразної індивідуальності. У 1940-50-х роках художник розробляє особливий підхід до роботи з кольором, який поєднує імпресіоністичну чутливість до світла з насиченістю та декоративністю. Картина "Перед бурею" (1951) демонструє цей етап розвитку його техніки: тут художник використовує контрастні зіставлення холодних і теплих тонів, динамічний мазок та складне композиційне рішення для передачі напруженого передгрозового стану природи. Технічні прийоми, використані в цій роботі, свідчать про зрілість художника та його вміння передавати емоційний стан через колористичне рішення.

У 1960-ті роки мистецька техніка Глуценка збагачується новими прийомами роботи з фактурою полотна. Він починає активніше використовувати пастозне накладання фарби, що створює виразний рельєф та підкреслює матеріальність живописного шару. Картина "Під Києвом" (1966) є яскравим прикладом цього періоду: художник використовує багатошарове накладання фарби, створюючи складну фактуру, що надає пейзажу додаткової виразності та глибини. Такий підхід дозволяв досягати особливої світлоносності кольору та передавати тонкі нюанси атмосферних станів київських околиць.

Значним етапом у еволюції техніки Глуценка стало освоєння прийомів декоративного узагальнення форм. У пізніх роботах він свідомо відходить від детального відтворення архітектурних елементів, натомість зосереджуючись на загальній композиційній структурі та колористичному рішенні. Архітектурні споруди Києва в його полотнах набувають узагальнених, майже символічних обрисів, що підкреслюють їхню монументальність та історичну значущість. Цей прийом свідчить про зрілість художника та його здатність виділяти головне, уникаючи надмірної деталізації.

Особливе місце в еволюції техніки Глуценка посідає розвиток плерного живопису. Практика роботи безпосередньо на відкритому повітрі дозволила йому досягти надзвичайної майстерності у передачі світлоповітряного середовища та миттєвих атмосферних ефектів. Художник розробив своєрідну техніку швидкого письма, яка дозволяла йому фіксувати швидкоплинні стани природи, особливості освітлення та колористичні нюанси. Ця техніка стала основою для створення емоційно насичених, живих образів Києва та його околиць[25, с. 127].

У 1970-ті роки у творчості Глуценка з'являються елементи синтезу різних технік та прийомів. Художник вільно поєднує пастозне письмо з тонкими лєсируваннями, контрастні колірні зіставлення з нюансними переходами, декоративне узагальнення з ретельною проробкою окремих деталей. Така синтетична техніка дозволяла створювати багатопланові, складні композиції, в яких міський пейзаж набував глибокого емоційного звучання. Картина "На

Канівській ГРЕС" (1976) демонструє цей синтетичний підхід, поєднуючи монументальність архітектурних форм з динамікою композиційного рішення та насиченістю колористичної гами.

Експерименти з композиційною побудовою стали важливим напрямком технічної еволюції у творчості художника. Глущенко активно використовував різні точки зору, несподівані ракурси та фрагментарні композиції, що дозволяло йому створювати динамічні, емоційно насичені образи міста. Такий підхід надавав його київським пейзажам сучасного звучання, виводячи їх за межі традиційного реалістичного пейзажу. Використання високої лінії горизонту, панорамних композицій або, навпаки, фрагментарних "кадрованих" зображень розширювало виразні можливості міського пейзажу.

Техніка роботи з простором також зазнала значної еволюції у творчості Глущенко. Від чіткої тривимірної перспективи ранніх робіт він поступово перейшов до більш вільного, часом декоративного трактування просторових відносин. У пізніх київських пейзажах художник часто використовує умовне "стиснення" простору, поєднання різних планів та відмову від класичної лінійної перспективи. Ці прийоми надавали його творам особливої виразності та дозволяли передавати не лише фізичний простір міста, але й його емоційне сприйняття[26, с. 14].

Колористична техніка Глущенко пройшла шлях від документальної точності до суб'єктивної інтерпретації кольору. В останні десятиліття творчості художник дедалі частіше відходив від локальних кольорів, надаючи перевагу узагальненим колірним рішенням, що відображали його емоційне сприйняття Києва. Він активно використовував колірні контрасти та нюанси, змінював інтенсивність кольору та експериментував з незвичними колірними поєднаннями. Ця еволюція відображала не лише технічний розвиток, але й зміну світосприйняття художника, його прагнення до більш глибокого, емоційного відображення дійсності.

Світлотіньові ефекти були ще одним важливим аспектом технічної еволюції у творчості Глущенко. Від класичної світлотіньової моделі ранніх робіт

він поступово перейшов до використання складних світлових контрастів та рефлексів. Особливо цікавими з цього погляду є його вечірні та нічні пейзажі Києва, в яких штучне освітлення створює драматичні світлотіньові ефекти. Художник майстерно використовував контрасти світла і тіні для створення певного настрою та емоційної атмосфери у своїх міських краєвидах.

Еволюція технічних прийомів у творчості Глуценка також пов'язана з використанням різних живописних матеріалів. Крім традиційного олійного живопису, художник активно працював з гуашшю, аквареллю, темперою та змішаними техніками. Кожен матеріал давав йому нові можливості для вираження своїх творчих задумів та створення різноманітних фактурних ефектів. Особливо цікавими є його експерименти з монотипією та акварельною технікою у пізніх міських пейзажах, де прозорість та легкість фарбового шару створюють особливу атмосферу повітряності та світлоносності.

Важливою рисою технічної еволюції Глуценка стало також поступове звільнення від академічних канонів та формування власної, неповторної живописної мови. Цей процес знайшов відображення у всіх аспектах його техніки: від композиційних рішень до фактури живописного шару. Вільне, експресивне письмо пізніх робіт свідчить про високий рівень технічної майстерності, який дозволяв художнику максимально точно втілювати свої творчі задуми та створювати емоційно насичені, виразні образи Києва. Саме ця свобода технічного вираження стала основою його унікального мистецького стилю[27, с. 231].

Таблиця 1.4

Еволюція живописних технік М. Глуценка в київських пейзажах

Період	Технічні особливості	Колористичне рішення	Композиційні прийоми	Характерні твори
1930-ті рр.	Рівний гладкий мазок, детальна проробка форм	Стримана кольорова гама, тональне рішення	Класична перспективна побудова	Ранні київські етюди
1940-50-ті рр.	Більш вільний мазок, увага до фактури	Посилення колірної насиченості, контрастні	Динамічна композиція, активне використання	"Перед бурею"

		зіставлення	діагоналей	(1951)
1960-ті рр.	Пастозне письмо, багатошаровість	Яскраві, насичені кольори, складні колірні поєднання	Панорамні композиції, високий горизонт	"Під Києвом" (1966)
1970- 80-ті рр.	Синтез різних технік, експресивність мазка	Декоративні колірні рішення, умовність кольору	Експерименти з ракурсами, фрагментарність	"На Канівській ГРЕС" (1976)

Представлена таблиця (1.4) систематизує ключові зміни у живописній техніці Миколи Глуценка протягом різних періодів його творчості. Таблиця наочно демонструє еволюцію технічних прийомів, використаних художником для зображення київських міських пейзажів, і дозволяє простежити взаємозв'язок між різними аспектами його творчого методу: від технічних особливостей нанесення фарби до композиційних та колористичних рішень. Особливу цінність представляє співвіднесення цих змін з конкретними творами, що дозволяє проілюструвати теоретичні положення художніми прикладами.

1.3. Тематичні та сюжетні домінанти у київських краєвидах М. Глуценка

Київські пейзажі Миколи Глуценка відображають широкий спектр тематичних та сюжетних мотивів, що формувалися протягом його творчого шляху. Аналізуючи мистецьку спадщину художника, можна виділити кілька ключових тематичних домінант, які послідовно розкриваються в його творчості. Ці тематичні лінії не лише демонструють особисті мистецькі вподобання автора, але й відображають складний діалог із соціокультурним контекстом доби, в якій жив і творив митець. Сюжетні пріоритети Глуценка формувалися під впливом багатьох чинників: особистих вражень, мистецьких традицій, соціальних змін та духовних пошуків. Разом вони створюють багатогранну картину сприйняття Києва як особливого культурного феномену в українському мистецтві XX століття.

Архітектурні домінанти Києва стали одним із провідних сюжетних мотивів у творчості художника. Глуценко прагнув через зображення знакових споруд

передати не лише їхню візуальну привабливість, але й глибинний історичний та культурний зміст. Соборні комплекси, історичні будівлі та архітектурні ансамблі на його полотнах набувають символічного значення, стають візуальними метафорами міста з багатовіковою історією. У роботі "Флоренція" (1964), попри італійську назву, можна впізнати характерні риси київської сакральної архітектури, що свідчить про органічне поєднання у творчості художника різних культурних контекстів. Художник часто обирав такі ракурси та освітлення, які підкреслювали монументальність та історичну значущість цих споруд.

Дніпровські мотиви займають особливе місце в тематиці київських пейзажів Глуценка. Річка у його творчості постає не просто елементом міського ландшафту, а своєрідною віссю, навколо якої формується життя міста. Художник майстерно передавав різні стани водної поверхні: від спокійного дзеркального плеса до динамічної структури хвиль під час вітру. Дніпровські схили, затоки, острови та мости через річку утворюють комплекс сюжетних мотивів, які розкривають нерозривний зв'язок міста з рікою. У цих краєвидах особливо відчутний вплив європейського імпресіонізму, адже вода давала художнику можливість працювати з мінливими світловими рефlekсами та атмосферними ефектами[28, с. 103].

Міські парки та сади Києва становлять окрему тематичну групу в пейзажній творчості Глуценка. Зелені масиви міста цікавили художника як особливі простори, де природа та міське середовище створюють гармонійне поєднання. Марійський парк, Володимирська гірка, Ботанічний сад – ці та інші зелені оази Києва ставали об'єктами художнього осмислення. Глуценко вміло передавав особливості паркової архітектури, взаємодію природних форм з архітектурними елементами, створюючи образи місць відпочинку і споглядання. Він особливо відзначав сезонні зміни в парковому ландшафті, підкреслюючи циклічність природних процесів в урбаністичному просторі.

Тема міських околиць та передмість Києва займає значне місце у творчості художника. Полотно "Під Києвом" (1966) є характерним прикладом звернення до цієї тематики. Художник відтворював особливу атмосферу приміських

територій, де міський ландшафт поступово переходить у сільський. Ці перехідні простори цікавили Глуценка як місця, де можна спостерігати діалог природи й цивілізації, традиційного укладу життя та урбаністичних впливів. У таких роботах особливо яскраво проявляється майстерність колориста – художник використовував багату палітру зелених, блакитних та охристих відтінків, щоб передати багатство природних форм і світлові ефекти відкритого простору.

Індустріальні мотиви з'являються у київських пейзажах Глуценка в повоєнний період. Будівництво нових промислових об'єктів, електростанцій, мостів – ці сюжети відображають процес відбудови та модернізації міста. Картина "На Канівській ГРЕС" (1976) демонструє інтерес художника до масштабних індустріальних об'єктів та їхньої взаємодії з навколишнім ландшафтом. У цих роботах Глуценко поєднував документальну точність із художнім узагальненням, створюючи цілісні образи індустріальних комплексів. При цьому він уникав схематизму та ідеалізації, притаманних офіційному мистецтву того часу, натомість прагнув виявити естетичну цінність сучасних інженерних споруд[29, с. 56].

Сезонні зміни міського простору становлять окрему тематичну лінію у київських пейзажах художника. Глуценко створив цикли робіт, присвячені різним порам року в Києві, демонструючи, як змінюється колорит та настрої міста залежно від сезону. Особливу увагу він приділяв зимовим та осіннім мотивам, коли світло і колір набувають особливої виразності. В осінніх пейзажах художник передавав багатство жовтогарячих, червоних та золотистих відтінків, майстерно відтворюючи барвисту палітру київських парків і садів. У зимових сюжетах привертає увагу його вміння працювати з нюансами білого та сірого кольорів, передавати особливий стан зимового повітря та освітлення.

Транспортні артерії Києва – вулиці, проспекти, мости – також привертали увагу художника як важливі елементи міського організму. Глуценко зображував їх у різні часи доби, підкреслюючи їхню роль у формуванні динамічного образу міста. Вуличні перспективи, транспортні розв'язки, широкі магістралі та затишні провулки складають різноманітну палітру міських мотивів, через які художник

передавав ритм і пульс столиці. Ці роботи відзначаються увагою до світлових ефектів, особливо у вечірній та нічний час, коли штучне освітлення створює специфічне світлове середовище міського простору.

Сакральна архітектура Києва становить особливу тематичну групу в творчості Глуценка. Художник постійно звертався до зображення храмів та монастирських комплексів, які визначають силует міста протягом століть. Києво-Печерська лавра, Софійський собор, Видубицький монастир та інші історичні релігійні споруди зображені на полотнах художника з особливим відчуттям їхньої духовної та історичної значущості. Глуценко майстерно передавав архітектурні особливості цих споруд, підкреслюючи їхню монументальність та гармонійне поєднання з ландшафтом міста. При цьому художник уникав документальності, натомість прагнув передати загальне враження від взаємодії архітектури з природним і міським оточенням.

Повсякденне життя міста – ще одна важлива тематична домінанта у київських пейзажах Глуценка. Художник часто включав у свої композиції елементи міського побуту: перехожих, транспорт, вуличні сцени. Ці деталі надавали його пейзажам життєвості та достовірності. Особливо цікавими є роботи, в яких художник фіксував момент взаємодії людини з міським простором – відпочинок у парку, прогулянки набережною, споглядання архітектурних пам'яток. Через ці сцени Глуценко передавав особливий ритм міського життя, його динаміку та різноманітність[30, с. 115].

Панорамні види Києва займають особливе місце в тематичному спектрі творчості Глуценка. Художник любив зображувати місто з високих точок, відкриваючи перед глядачем широкі перспективи, які підкреслюють унікальність київського ландшафту з його пагорбами та долинами. Такі панорамні композиції дозволяли йому показати цілісну картину міста, взаємодію різних його елементів – архітектури, річки, зелених масивів. В цих роботах особливо відчутне прагнення митця до синтезу, до створення узагальненого, символічного образу Києва як органічного поєднання природи і цивілізації.

Нічні пейзажі становлять особливу тематичну групу в творчості художника. Глущенко з особливою майстерністю передавав атмосферу нічного міста, коли штучне освітлення створює драматичні світлотіньові ефекти. Вечірні вулиці, освітлені вікна будинків, відблиски ліхтарів на водній поверхні – ці мотиви дозволяли художнику експериментувати зі світлом і кольором, створюючи особливу поетичну атмосферу. У нічних пейзажах Глущенка Київ постає загадковим, сповненим таємниць і романтики, що підкреслює емоційний аспект сприйняття міського простору.

Історичні квартали Києва привертали особливу увагу художника як носії культурної пам'яті міста. Подол, Печерськ, Старе місто – ці райони з їхньою самобутньою архітектурою та особливою атмосферою часто ставали об'єктами художнього осмислення. Глущенко прагнув передати не лише візуальні особливості цих історичних місць, але й відчуття часової глибини, багатошаровості міського середовища. У таких роботах відчувається дбайливе ставлення художника до культурної спадщини, прагнення зберегти та передати глядачеві унікальні риси історичного обличчя Києва.

Трансформація міського простору в процесі післявоєнної відбудови також знайшла відображення в київських пейзажах Глущенка. Художник фіксував зміни, які відбувалися в архітектурному обличчі міста, появу нових будівель та архітектурних ансамблів. При цьому він уникав документальності, прагнучи передати загальне враження від взаємодії нової архітектури з історичним контекстом міста. Такі роботи становлять цінний мистецький літопис розвитку Києва у другій половині XX століття, відображаючи процес формування його сучасного вигляду[31, с. 43].

Особливе місце в тематичному репертуарі київських пейзажів Глущенка займають роботи, присвячені взаємодії світла і простору. Гра сонячних променів, тіні від хмар, що рухаються по землі, світлові рефлекси на поверхні Дніпра – ці мотиви дозволяли художнику максимально розкрити свій талант колориста. Глущенко умів передавати найтонші нюанси освітлення, від яскравого полуденного сонця до м'якого вечірнього світла, створюючи на своїх полотнах

особливу атмосферу світлоносності. Саме завдяки цій увазі до світлових ефектів його київські пейзажі набувають особливої емоційної виразності та ліричності.

Таблиця 1.5

Основні тематичні та сюжетні домінанти у київських краєвидах М. Глуценка

Тематична група	Характерні сюжетні мотиви	Художні особливості	Приклади творів
Архітектурні домінанти	Собори, історичні будівлі, архітектурні ансамблі	Монументальність, увага до світлотіньових ефектів	"Флоренція" (1964)
Дніпровські мотиви	Річка, набережні, мости, острови	Рефлекси на водній поверхні, панорамність	"Човни в бухті" (1970)
Парки та сади	Зелені масиви, алеї, паркова архітектура	Багатство зеленої палітри, увага до деталей	"Вербы" (1961)
Міські околиці	Приміські пейзажі, передмістя	Гармонійне поєднання природних і урбаністичних елементів	"Під Києвом" (1966)
Індустріальні мотиви	Промислові об'єкти, будівництва, електростанції	Динамічність композиції, контрастні колірні рішення	"На Канівській ГРЕС" (1976)
Сезонні зміни	Весняні, літні, осінні та зимові пейзажі	Різноманітність колористичних рішень	"Осінь" (1965), "Літній пейзаж" (1953)
Історичні квартали	Подол, Печерськ, Старе місто	Увага до деталей архітектури, атмосферність	Краєвиди історичного центру Києва

Представлена таблиця 1.5 систематизує основні тематичні та сюжетні домінанти в київських пейзажах Миколи Глуценка. Вона дозволяє побачити широкий спектр мотивів, які привертали увагу художника протягом його творчого шляху. Кожна тематична група розкривається через характерні сюжетні мотиви та специфічні художні особливості їх втілення. Наведені приклади творів ілюструють конкретні вияви кожної тематичної лінії в мистецькій спадщині художника. Таблиця демонструє багатогранність творчого осмислення Києва в живописі Глуценка, який зумів охопити різні аспекти міського простору – від історичних архітектурних домінант до індустріальних об'єктів, від природних ландшафтів до міської інфраструктури.

Київські пейзажі Глуценка стали своєрідною сполучною ланкою між західноєвропейськими мистецькими традиціями та українським національним живописом. Художник, який отримав освіту в Європі та був добре знайомий із новітніми течіями в європейському мистецтві, зумів органічно інтегрувати ці впливи в український культурний контекст. Його київські пейзажі демонструють, як елементи імпресіонізму та постімпресіонізму можуть бути творчо переосмислені в контексті національної живописної традиції. Цей синтез різних мистецьких підходів став важливим прикладом для українських художників, які прагнули поєднати європейські впливи з національною специфікою.

Київські краєвиди Глуценка вплинули також на розвиток інших жанрів українського живопису, зокрема на історичний та побутовий жанри. Його майстерність у передачі міського середовища, архітектурних форм та природних елементів міського ландшафту стала корисним досвідом для художників, які працювали в цих жанрах і потребували переконливого відтворення міського простору як тла для історичних або побутових сцен. Так, у творчості багатьох українських живописців 1960-80-х років можна помітити вплив пейзажних принципів Глуценка на трактування міського середовища, навіть якщо самі ці твори не належать до жанру чистого пейзажу[41, с. 39].

В аспекті розвитку художньої освіти київські пейзажі Глуценка також відіграли важливу роль. Вони стали цінним навчальним матеріалом для студентів художніх навчальних закладів, які вивчали особливості міського пейзажу. На прикладі цих робіт викладачі пояснювали студентам принципи композиційної побудови, колористичного вирішення, технічні прийоми, необхідні для створення переконливого міського пейзажу. У багатьох мистецьких закладах України творчість Глуценка входила до обов'язкової програми вивчення, формуючи професійний підхід молодих художників до жанру міського пейзажу. Таким чином, через систему художньої освіти вплив київських пейзажів Глуценка поширювався на наступні покоління українських митців.

Значення творчості Глуценка для розвитку українського міського пейзажу не обмежується прямим впливом на його сучасників та учнів. Його київські краєвиди стали частиною національної культурної традиції, своєрідним мистецьким каноном, з яким співвідносяться наступні покоління українських художників. Навіть ті митці, які шукають принципово нових шляхів у зображенні міського середовища, неминуче ведуть творчий діалог із спадщиною Глуценка, або підтримуючи закладені ним традиції, або полемізуючи з ними. Таким чином, київські пейзажі художника стали важливим фактором розвитку українського міського пейзажу не лише в ХХ, але й у ХХІ столітті, зберігаючи своє значення як один із найяскравіших зразків мистецького осмислення міського простору в українському живописі.

Київські пейзажі Миколи Глуценка становлять не лише художню, але й значну культурно-мистецьку цінність у сучасному контексті. В умовах сьогодення, коли відбувається активне переосмислення національної культурної спадщини, твори цього видатного українського митця набувають нового звучання та актуальності. Роботи Глуценка, присвячені Києву, розглядаються сучасними дослідниками як важливий внесок у формування візуального образу української столиці та розвиток національної мистецької традиції. Культурне значення цих творів визначається їхньою художньою досконалістю, історичною цінністю та впливом на подальший розвиток українського образотворчого мистецтва. Аналіз київських пейзажів художника в сучасному контексті дозволяє глибше зрозуміти його роль у культурному житті України та оцінити актуальність його творчої спадщини для нинішнього покоління глядачів і митців.

Сучасні мистецтвознавчі дослідження розглядають київські пейзажі Глуценка як важливий історичний документ, що відображає трансформацію міського середовища української столиці протягом ХХ століття. Ці твори зафіксували вигляд багатьох історичних місць Києва, деякі з яких були пізніше перебудовані або зруйновані. Порівняльний аналіз пейзажів художника із сучасним виглядом зображених на них місць дозволяє простежити зміни, які відбулися в міському середовищі за останні десятиліття. Така документальна

цінність робить твори Глуценка надзвичайно важливими для краєзнавчих досліджень, вивчення історії архітектури та міського планування Києва. У контексті сучасних дискусій про збереження історичного обличчя міста та його культурної ідентичності київські пейзажі художника стають своєрідним орієнтиром, який допомагає зрозуміти, як розвивалось місто в минулому і які його риси варто зберегти для майбутніх поколінь[42, с. 17].

У контексті сучасного мистецького процесу київські пейзажі Глуценка становлять цінність як зразок органічного поєднання національних традицій із європейськими мистецькими впливами. Художник, який отримав освіту і досвід у Європі, зумів творчо переосмислити здобуті знання та інтегрувати їх в український культурний контекст. Для сучасних українських митців, які працюють в умовах глобалізованого світу та активної міжкультурної взаємодії, такий досвід є надзвичайно цінним. Творчість Глуценка демонструє, що національна мистецька традиція може розвиватися в діалозі з іншими культурами, збагачуючись новими ідеями та підходами, але при цьому зберігаючи власну ідентичність. У сучасних умовах, коли українське мистецтво активно інтегрується в європейський та світовий контекст, такий баланс між національним та інтернаціональним набуває особливої актуальності.

Музейна та виставкова практика останніх десятиліть свідчить про зростання інтересу до творчості Глуценка, зокрема до його київських пейзажів. Ретроспективні виставки робіт художника, які проводяться в провідних музеях України, незмінно привертають увагу широкої аудиторії та мистецьких критиків. Ці експозиції дозволяють сучасному глядачеві по-новому оцінити художню спадщину митця, відкрити для себе різноманітність його творчих пошуків та технічних прийомів. Особливо цінними в такому контексті є тематичні виставки, присвячені київським мотивам у творчості художника, які дозволяють простежити еволюцію його підходу до зображення міського середовища. Для сучасних куратори та музейних працівників творчість Глуценка стає приводом для осмислення ширших культурних та соціальних процесів, пов'язаних із розвитком міста та його репрезентацією в мистецтві.

Твори Глуценка на київську тематику мають значну цінність і для сучасного арт-ринку. Картини художника користуються стабільним попитом на аукціонах та у приватних галереях, що свідчить про визнання їхньої художньої та інвестиційної вартості. Особливо високо цінуються його пейзажі, на яких зображено знакові місця Києва – Софійський собор, Києво-Печерську лавру, Хрещатик, дніпровські схили. Зростання цін на роботи Глуценка протягом останніх років підтверджує стійкий інтерес колекціонерів до його творчості та визнання його важливого місця в історії українського мистецтва. У контексті формування сучасних приватних колекцій українського живопису твори Глуценка розглядаються як необхідна складова, що відображає один із найважливіших етапів розвитку національного мистецтва ХХ століття[43, с. 98].

У сфері сучасної художньої освіти київські пейзажі Глуценка зберігають свою цінність як навчальний матеріал для студентів мистецьких навчальних закладів. На прикладі цих робіт молоді художники вивчають принципи композиційної побудови, особливості колористичного вирішення міського пейзажу, технічні прийоми передачі світлоповітряного середовища. Педагогічна практика показує, що аналіз та копіювання творів Глуценка є ефективним методом формування професійних навичок у студентів, які спеціалізуються на пейзажному живописі. При цьому викладачі наголошують на необхідності не механічного наслідування манери художника, а творчого осмислення його досвіду та адаптації його підходів до сучасних мистецьких завдань. Таким чином, творчість Глуценка стає важливою ланкою у передачі професійних традицій від покоління до покоління українських митців.

З позицій сучасної культурології та урбаністики київські пейзажі Глуценка розглядаються як цінний матеріал для дослідження взаємодії людини з міським середовищем, формування міської ідентичності та культурної пам'яті. Художник у своїх роботах зафіксував не лише фізичний вигляд міста, але й певний емоційний та культурний досвід, пов'язаний із перебуванням у цьому просторі. Сучасні дослідники аналізують, як через художні образи, створені Глуценком, формувалось уявлення про Київ у культурній свідомості українців,

які символічні значення надавались різним місцям міста, як візуальна репрезентація міського простору впливала на формування колективної ідентичності. У контексті сучасних урбаністичних досліджень, які приділяють значну увагу культурним аспектам міського життя, такий аналіз набуває особливої актуальності та дозволяє по-новому оцінити культурну значущість творчості художника.

Важливим аспектом культурно-мистецької цінності київських пейзажів Глуценка є їхня роль у формуванні національної культурної пам'яті. У сучасному українському суспільстві, яке переживає складний процес переосмислення власної історії та культурної спадщини, твори художника стають важливим візуальним свідченням певного історичного періоду. Вони допомагають зберегти пам'ять про вигляд Києва в різні періоди ХХ століття, про його архітектурні особливості, про зміни, які відбувались у міському середовищі. У контексті нинішніх дискусій про збереження культурної спадщини та формування національної ідентичності такі візуальні документи набувають особливого значення, стаючи своєрідним мостом між минулим і сучасністю. Через мистецькі образи, створені Глуценком, сучасні українці можуть відчутти зв'язок із попередніми поколіннями, краще зрозуміти культурну та історичну специфіку свого міста[44, с. 70].

В контексті сучасних цифрових технологій та нових медіа київські пейзажі Глуценка отримують додаткові можливості для поширення та осмислення. Оцифрування колекцій музеїв та приватних зібрань дозволяє зробити твори художника доступними для широкої аудиторії через інтернет-ресурси, віртуальні виставки та електронні публікації. Цифрові технології також відкривають нові можливості для дослідження та інтерпретації цих творів – від створення інтерактивних карт, які дозволяють співвіднести пейзажі Глуценка із сучасним виглядом зображених місць, до використання технологій доповненої реальності, які дозволяють "оживити" статичні картини. Такі інноваційні підходи роблять творчу спадщину художника більш доступною та зрозумілою

для молодого покоління, яке звикло сприймати інформацію через цифрові канали комунікації.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що культурно-мистецька цінність київських пейзажів Миколи Глуценка в сучасному контексті визначається багатьма факторами: їхньою художньою досконалістю, історичною та документальною значущістю, роллю у формуванні національної культурної пам'яті та впливом на розвиток українського мистецтва. У сучасних умовах ці твори набувають нових значень та інтерпретацій, стаючи предметом міждисциплінарних досліджень, матеріалом для музейних експозицій та освітніх програм, важливим елементом культурної спадщини, яка потребує збереження та популяризації. Актуальність творчості Глуценка для сучасного українського суспільства підтверджує універсальну цінність справжнього мистецтва, яке, відображаючи певну історичну епоху, водночас виходить за її межі, залишаючись джерелом естетичного переживання та культурного осмислення для наступних поколінь.

Висновки до першого розділу

Перший розділ дипломної роботи дозволив визначити формування творчого методу Глуценка показало, що значну роль у становленні його художньої манери відіграло навчання та життя в Європі, особливо у Франції. Саме у європейському середовищі художник освоїв плернерну практику, імпресіоністичні принципи роботи з кольором і світлом. Це дозволило йому створити унікальний авторський почерк, який згодом отримав розвиток у київських пейзажах. Доведено, що у пейзажній творчості Глуценка особливе місце займають емоційні переживання і особистісні враження від природи. Художник не прагнув копіювати реальність, а віддавав перевагу створенню суб'єктивного враження, що втілювалося у живописних полотнах. Це сприяло

формуванню яскравої емоційної складової його творів, яка дозволяє глядачам переживати глибокі почуття, спостерігаючи пейзажі.

Дослідження композиційних та колористичних рішень у київських пейзажах Глуценка показало, що художник розробив власну систему побудови простору, яка характеризується динамічною рівновагою елементів, виразним світлотіньовим моделюванням та продуманою перспективною побудовою. Особливого значення в його творчості набуло використання кольору як основного засобу художньої виразності. Колірні контрасти, гармонійні поєднання теплих і холодних відтінків, тонкі нюансні переходи стали невід'ємними елементами його живописної мови. Пастозна техніка нанесення фарби, яку часто використовував художник, надавала його полотнам фактурної виразності та матеріальності. При цьому Глуценко завжди зберігав відчуття єдності композиційного та колористичного рішення, підпорядковуючи всі елементи загальному художньому задуму.

Аналіз еволюції технік та прийомів зображення міського пейзажу в творчості художника виявив послідовний розвиток його мистецького методу. Від більш традиційних підходів раннього періоду, коли переважала чітка лінійна перспектива та детальна проробка форм, Глуценко поступово рухався до більш вільної, експресивної манери з елементами імпресіоністичного і постімпресіоністичного живопису. Трансформувалася його техніка роботи з кольором – від локальних, стриманих тонів до яскравих, насичених колористичних рішень з активним використанням контрастів. Особливу роль у цій еволюції відіграв пленерний метод роботи, який дозволяв художнику безпосередньо фіксувати мінливі стани природи та міського середовища. Вплив французького імпресіонізму, поєднаний з українськими мистецькими традиціями, сформував унікальний індивідуальний почерк художника, який яскраво проявився в його київських пейзажах.

Дослідження тематичних та сюжетних домінант у київських краєвидах Глуценка виявило широкий спектр мотивів, які привертати увагу митця. Архітектурні домінанти Києва, дніпровські мотиви, міські парки та сади, околиці

міста, індустріальні об'єкти, історичні квартали – всі ці елементи міського середовища знайшли відображення в його творчості. Особливою тематичною лінією стало зображення сезонних змін міського простору, що дозволило художнику продемонструвати своє вміння передавати різні стани природи та атмосферні ефекти. Через різноманітність тематичних і сюжетних рішень Глущенко створив багатогранний, живий образ Києва, в якому органічно поєднуються історичне минуле і сучасність, природні ландшафти й урбаністичні елементи. Його роботи відзначаються високою живописною культурою, майстерним володінням різноманітними технічними прийомами та глибоким розумінням специфіки міського пейзажу як особливого жанру образотворчого мистецтва.

Аналіз культурно-мистецької цінності київських пейзажів Глущенко в сучасному контексті показав їхню значущість не лише в художньому, але й у історичному, освітньому та культурологічному аспектах. Ці твори розглядаються сучасними дослідниками як важливий історичний документ, що зафіксував вигляд Києва в певний історичний період, як зразок органічного поєднання національних традицій із європейськими мистецькими впливами, як цінний матеріал для дослідження формування міської ідентичності та культурної пам'яті. Відзначено зростання інтересу до творчості Глущенко в сучасній музейній та виставковій практиці, а також у сфері художнього ринку та освіти. Цифрові технології відкривають нові можливості для поширення та осмислення творчої спадщини художника.

Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що київські пейзажі Миколи Глущенко становлять важливу складову українського образотворчого мистецтва ХХ століття. Ці твори не лише збагатили національну мистецьку традицію новими художніми ідеями та прийомами, але й стали частиною культурної пам'яті, яка зберігає образ Києва для наступних поколінь. Творчість Глущенко є прикладом успішного синтезу європейських мистецьких впливів з національними традиціями, що особливо актуально в контексті сучасних процесів інтеграції українського мистецтва в європейський та світовий

культурний простір. Значення київських пейзажів художника виходить за межі суто мистецької сфери, роблячи його важливою постаттю в культурній історії України.

РОЗДІЛ II. ТВОРЧА РОБОТА: КИЇВСЬКИЙ ПЕЙЗАЖ “ПЛИН ЧАСУ”, СТАДІЇ ВИКОНАННЯ

2.1. Ідейна складова пейзажу “Плин часу”

Назва «Плин часу» стала не лише художнім символом, а й концептуальним ядром усього творчого задуму.

Кожна мить, яку ми проживаємо, — унікальна, неповторна, і саме цю ідею я прагнула втілити у роботі. Київ постає у моєму пейзажі не як фіксований образ, а як місто, що живе у ритмі змін — місто, яке зберігає в собі нашарування історії, культури, емоцій. Назва «Плин часу» несе в собі філософський підтекст: вона говорить не лише про зміну доби чи пір року, а й про особистісну трансформацію, яка відбувається всередині кожного з нас. Я прагнула передати, як пейзаж може бути свідком змін — і зовнішніх, і внутрішніх.

Головна ідея — не зобразити реалістичний вигляд міста, а передати стан споглядання, відчуття, що час нестримно рухається вперед, але залишає за собою відбитки. Це певне зупинення у моменті, фіксація спокою, коли простір довкола завмирає, дозволяючи заглибитися у внутрішнє відчуття тепла й пам’яті.

На етапі затвердження теми і назви дипломної роботи, для передачі “плину часу”, я хотіла зобразити морський пейзаж, але на конференції членами комісії було вирішено її замінити на “київський пейзаж”. Тому я почала шукати який куточок Києва підійшов би до цієї ідеї. І вибір Києво-Печерської лаври був не випадковим. Це місце асоціюється з вічністю, духовністю, силою історичної тяглості. Лавра — як своєрідний символ стійкості в русі часу, а її зображення у м’якому вечірньому або ранковому світлі додало образу тихої урочистості. У цьому сюжеті я хотіла поєднати особисте з універсальним: мій Київ, моє відчуття часу — але водночас і щось спільне для кожного, хто бодай раз зупинявся, щоб замислитися над плином життя.

2.2. Початок роботи над пейзажем, пошук композиційного рішення

Роботу розпочала з ідеї зобразити Києво-Печерську лавру на тлі неба у момент переходу — або ранкового світанку, або вечірнього заходу. Цей момент, коли світло змінює своє звучання, символізує саме ту плинність, яку я прагнула передати.

На етапі підготовки я створила кілька ескізів, щоб дослідити можливі варіанти композиційної побудови. Визначала пропорції між об'єктами: архітектурними формами, лінією горизонту, віддзеркаленням у воді. Важливу роль відігравала колористична гармонія, яка мала передати емоційний настрій картини — суміш спокою, ностальгії та світлого прийняття змін.

Після визначення основної композиції я підготувала полотно: нанесла ґрунт, що забезпечив якісне зчеплення фарб із поверхнею. Наступним етапом був підмальовок — розмиті контури основних форм, виконані розведеними пігментами, які задали тональність і ритм усього полотна.

Далі я перейшла до опрацювання великих кольорових площин: небо, річка, пагорби. Небо стало одним із головних емоційних центрів — плавні переходи кольору від світло-блакитного до фіолетово-рожевого задавали загальний настрій. У воді я відтворила делікатні відображення, які створювали ефект глибини та спокою.

Особливу увагу приділила архітектурі лаври: опрацювання куполів, фасадів, тіней вимагало точності, проте залишалось у межах живописної мови. Завершальними штрихами стали лесування та світлові акценти, які надали роботі глибини та візуальної завершеності.

2.3. Завершальна стадія виконання полотна: глибина, деталізація і завершення образу

На завершальному етапі роботи над картиною «Плин часу» особливу увагу я приділила глибині зображення, його емоційній насиченості та точному переданню авторського задуму. Після створення основної композиційної структури та нанесення кольорових площин я зосередилася на деталізації:

опрацюванні дрібних елементів архітектури, текстур водної поверхні, світлотіней у кронах дерев. Кожен мазок став інструментом для передачі атмосфери — відчуття тиші, що огортає місто на межі дня і ночі.

Застосування техніки лесування дало змогу досягти особливої прозорості кольору та м'якості переходів між тонами. Я наносила тонкі шари фарби, поступово нашаровуючи відтінки, аби передати відчуття повітря та світла в картині. Цей процес вимагав терпіння, зосередженості та ретельного спостереження за зміною кольорових співвідношень.

На цьому етапі робота зосереджувалась також на композиційній рівновазі. Я уточнювала взаємозв'язки між формами, перевіряла ритм і рух елементів у площині полотна. Освітлення, відображення у воді, м'які тіні — усе це формувало завершену образну структуру, яка підтримувала ідею безперервного руху часу та водночас його зупинення в одному конкретному, емоційно насиченому моменті.

Завершення роботи супроводжувалося переглядом усіх композиційних і колористичних рішень. Я вносила дрібні корективи, аби посилити акценти, досягти гармонії та глибини. У підсумку полотно стало візуальним втіленням моєї ідеї — зупинки миті у просторі пейзажу, в якій відбито як зовнішню красу Києва, так і внутрішній стан душі.

Висновки до другого розділу

Процес роботи над живописним твором «Плин часу» став для мене значущим художнім і особистісним досвідом. Я пройшла через усі етапи творчого пошуку — від ідеї до її матеріального втілення, переживши трансформацію як художниця і як особистість.

Спочатку була ідея, що визріла у вигляді відчуття — бажання передати Київ у стані тиші, світла і руху одночасно. Вона поступово набула форми через композиційні пошуки, ескізи, роздуми над кольором і ритмом. Під час нанесення

мазків я наче розмовляла з полотном — кожен штрих ставав роздумом про час, зміну, пам'ять.

У технічному плані робота вимагала дисципліни та витримки: підготовка основи, багатошарове нанесення фарби, робота з лесуванням та деталями. Кожен етап поглиблював мій зв'язок із зображуваним простором, і водночас — із собою.

Картина «Плин часу» стала не лише пейзажем міста, а своєрідним «портретом» мого внутрішнього стану. Через цей образ я змогла передати і власне переживання змін, і тиху любов до Києва, і прийняття непередбачуваності часу. Це полотно стало доказом того, що мистецтво — це не просто техніка, а мова серця, якою ми розмовляємо з вічністю.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження київських пейзажів у творчості Миколи Глуценка дозволило здійснити комплексний аналіз цієї тематичної групи робіт, визначити їхні художні особливості, місце в творчій спадщині художника та значення в контексті розвитку українського образотворчого мистецтва.

Аналіз історіографії та джерельної бази дослідження творчості М. Глуценка показав, що, незважаючи на значну кількість публікацій, присвячених художнику, його київські пейзажі не отримали всебічного та системного наукового осмислення. Виявлено, що джерельна база дослідження є достатньо різноманітною і включає архівні документи, каталоги виставок, спогади сучасників, мистецтвознавчі публікації та самі художні твори. Проте наукове вивчення творчості Глуценка характеризується неоднорідністю підходів та відсутністю єдиної методологічної концепції, що зумовлює необхідність розробки комплексного підходу до аналізу його пейзажної спадщини.

Визначено методологічні підходи та понятійно-категоріальний апарат дослідження київських пейзажів у творчості художника. Встановлено, що найбільш продуктивними для аналізу є культурологічний, біографічний, системний, семіотичний та аналітичний підходи, що дозволяють розглядати творчість Глуценка в широкому культурному контексті та виявляти взаємозв'язки між різними аспектами його художнього методу. Ключовими поняттями для аналізу стали "художній метод", "репрезентація", "художня образність", "композиція", "колористика", "культурний ландшафт", які допомогли розкрити специфіку творчості Глуценка та її місце в українському мистецтві.

Досліджено процес формування творчого методу М. Глуценка як пейзажиста та виявлено чинники, що вплинули на становлення його індивідуального стилю. Встановлено, що визначальну роль у формуванні творчого методу художника відіграли його навчання та життя в Європі, особливо у Франції, де він засвоїв принципи імпресіоністичного та

постімпресіоністичного живопису. Після повернення в Україну Глущенко творчо переосмислив європейський досвід, інтегрувавши його з українською мистецькою традицією. Особливе значення в його творчому методі мала пленерна практика, робота з кольором як головним засобом художньої виразності та прагнення передати не лише видиме, але й емоційний стан, викликаний спогляданням пейзажу.

Аналіз композиційних та колористичних рішень у київських пейзажах художника виявив їхні особливості та художню специфіку. Встановлено, що для пейзажів Глущенко характерна динамічна рівновага елементів, продумане використання перспективи, увага до світлотіньового моделювання. У колористичному рішенні переважають гармонійні поєднання теплих і холодних тонів, тонкі нюансні переходи, використання кольорових контрастів для підкреслення емоційної виразності. Технічні прийоми, такі як пастозне накладання фарби та використання різних фактур, сприяли створенню особливої матеріальності та виразності живописної поверхні.

Простежено еволюцію технік та прийомів зображення міського пейзажу у творчості М. Глущенко. Виявлено, що від більш традиційних підходів раннього періоду художник поступово рухався до більш вільної, експресивної манери з елементами імпресіоністичного та постімпресіоністичного живопису. Еволюція його техніки проявлялася у зміні характеру мазка, підходу до колористичного вирішення, способів передачі просторових відносин. Особливу роль у цій еволюції відіграв пленерний метод роботи, який дозволяв художнику безпосередньо фіксувати мінливі стани природи та міського середовища.

Визначено основні тематичні та сюжетні домінанти у київських краєвидах М. Глущенко. До них належать архітектурні домінанти Києва, дніпровські мотиви, міські парки та сади, околиці міста, індустриальні об'єкти, історичні квартали. Особливу увагу художник приділяв зображенню сезонних змін міського простору, взаємодії природи та архітектури, різним станам освітлення. Ця тематична різноманітність дозволила йому створити багатогранний, живий

образ Києва, в якому органічно поєднуються історичне минуле і сучасність, природні ландшафти та урбаністичні елементи.

Встановлено, що київські пейзажі посідають особливе місце у творчій спадщині М. Глуценка. Вони становлять один із найважливіших і найпослідовніших напрямків його творчості, над якими він працював протягом значного періоду свого мистецького шляху. Саме в київських пейзажах найбільш повно розкрився його талант колориста та майстра композиції. Ці твори відіграли роль своєрідної творчої лабораторії, де художник випробовував нові технічні прийоми та композиційні рішення. Порівняно з іншими тематичними циклами, київські пейзажі вирізняються особливою емоційною наповненістю та глибиною художнього переживання, що пояснюється тісним особистим зв'язком художника з цим містом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Криворот М. В. Особливості розвитку українського живопису 40-50 років ХХ століття. Київ, 2021. 187 с.
2. Гаврилюк С. В. Художній музей м. Луцька: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2015. 224 с.
3. Капшукова О. С. Соціокультурні аспекти репрезентації культурної спадщини М. П. Глуценка. Київ: Мистецтво, 2022. 176 с.
4. Зінько Д. А. Історіографія діяльності Художнього музею м. Луцька. Луцьк, 2015. 118 с.
5. Коляструк О. Микола Глуценко – український художник великого таланту і виключної долі. Вінниця: ДонНУ, 2018. 156 с.
6. Сотська Г. І. Художньо-педагогічна парадигма мімезису у навчанні майбутніх фахівців з образотворчого мистецтва на пленері. Мистецтвознавчі записки. 2019. Вип. 36. С. 248-254.
7. Безлатня Л. О. Поняття культурний ландшафт: суть, сфери застосування. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія. 2014. Вип. 26. С. 127-132.
8. Литвиненко А. Символізм у мистецтві: ікона і портрет. Актуальні питання гуманітарних наук. 2022. Вип. 49. С. 115-120.
9. Волкова А. О. Формування художнього образу природи в пейзажному живописі: навч. посіб. Київ: Освіта України, 2022. 142 с.
10. Саліженко Ю. Ідея як пізнавальна та естетична цінність у творах концептуального мистецтва. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філософія. 2012. Вип. 10. С. 293-301.
11. Середа С. В. Колористичний дискурс художнього твору. Мова і культура. 2016. Вип. 19. С. 251-257.

- 12.Сабадаш Ю. С., Дабло Л. Г., Нікольченко Ю. М. Культурологія: понятійно-категоріальний апарат у логіці дослідницького процесу: монографія. Маріуполь: МДУ, 2021. 176 с.
- 13.Долеско С. Творчий метод Миколи Глуценка як майстра пейзажу. Актуальні питання гуманітарних наук. 2024. Вип. 1. С. 127-135.
- 14.Ковач А. М. Пленерний живопис як складова у творчості художників Закарпаття. Вісник Закарпатської академії мистецтв. 2017. Вип. 9. С. 122-127.
- 15.Кормакова Т. Л. Основи композиції: навч. посіб. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2016. 124 с.
- 16.Тишина Т. А. Формування художнього образу рідного міста засобами живопису: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.05. Харків, 2023. 20 с.
- 17.Волошина К. Василь Чегодар та Микола Глуценко: творчі взаємовпливи. Збірник наукових праць «Українська академія мистецтва». 2024. Вип. 35. С. 131-141.
- 18.Примоченко М. Ю. Особливості розвитку пейзажу в українському живописі ХХІ століття: дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.05. Київ, 2022. 198 с.
- 19.Суровцева А. В. Образ міста в європейському та вітчизняному пейзажному живописі к. ХІХ–ХХ століття: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.05. Львів, 2021. 20 с.
- 20.Литвин А. О. Український пейзажний живопис кінця ХІХ–поч. ХХІ століття в контексті європейського розвитку жанру: монографія. Київ: Наукова думка, 2019. 224 с.
- 21.Музика О. Я., Сотська Г. І. Живопис: матеріали і техніки: навч. посіб. Умань: Візаві, 2024. 176 с.
- 22.Садиченко А. І. Національні мотиви в декоративно-живописній композиції: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.05. Харків, 2024. 20 с.

- 23.Панфілова О. Г. Техніка сухої пастелі: навч. посіб. Одеса: Астропринт, 2024. 96 с.
- 24.Сад Н. О. Міські мотиви у творчості українських акварелістів. Молодий вчений. 2023. № 4. С. 132-138.
- 25.Гопцій О. Б., Матвеев П. М. Рисунок, живопис, скульптура: навч. посіб. Харків: ХДАДМ, 2022. 240 с.
- 26.Спіркова Д. В. Передача настрою в олійному пейзажі: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.05. Київ, 2023. 19 с.
- 27.Nesen I. I. Український портретний живопис XVIII–початку XIX століть у зібранні Дніпровського художнього музею. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2024. № 1. С. 229-235.
- 28.Тишина Т. А. Формування художнього образу рідного міста засобами живопису: дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.05. Харків, 2023. 215 с.
- 29.Самбірська О. Побутовий жанр українського живопису крізь призму націотворчих процесів: монографія. Львів: Растр-7, 2018. 172 с.
- 30.Архипенко О. С. Трансформації культурних сенсів урбаністичної спадщини в контексті розвитку креативних індустрій: дис. ... канд. культурології: 26.00.01. Київ, 2023. 202 с.
- 31.Бондаренко В. Виставкова діяльність Миколи Глуценка в Україні. Актуальні питання гуманітарних наук. 2022. Вип. 61. С. 40-46.
- 32.Горленко В. та ін. Українське образотворче мистецтво в добу тоталітаризму: монографія. Київ: Либідь, 2012. 248 с.
- 33.Монсевич В. В. Культурно-мистецьке середовище у формуванні київської школи історичного живопису другої половини XX ст. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки. 2021. Т. 32(71). № 2. С. 309-315.
- 34.Карпенко Н. О. Могучов Леонід Борисович. Акварель: каталог виставки. Чернігів: ЧНТУ, 2017. 56 с.

35. Кузнець Т., Присяжнюк Ю. Костел Успіння Пресвятої Діви Марії в Умані: особливості функціонування у 1967–2023 роках. ТЕКА Komisji Polsko-Ukraińskich. 2023. Вип. 18. С. 67-78.
36. Чурсін О. В., Соколюк Л. Д. Пленерна традиція та її регіональні особливості в українському пейзажі (1920–1940-і рр.). Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. 2014. № 3. С. 81-86.
37. Солошенко В. В. Знаменитий та маловідомий український художник Микола Глущенко. Історія, культура, пам'ять у науковому вимірі: стан, перспективи: зб. наук. пр. Київ, 2020. С. 88-94.
38. Монсевич В. В. Становлення та розвиток батально-історичного живопису київської академічної школи другої половини ХХ–початку ХХІ століття: монографія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2023. 224 с.
39. Велігура Н. М. Традиції і новаторство в акварельному живописі у художній культурі України ХХ - початку ХХІ століття: дис. ... канд. мистецтвознавства: 26.00.01. Київ, 2019. 196 с.
40. Побожій С. І. Українські митці у творах, біографіях і коментарях: навч. посіб. Суми: СумДУ, 2020. 256 с.
41. Редколіс П. О. Сучасне українське мистецтво як інвестиційний актив. Галерея. 2024. № 1. С. 37-42.
42. Іллюша В. Г. Імпресіонізм в образотворчому мистецтві: особливості та шляхи утвердження в Україні (на прикладі колекції Національного художнього музею України): автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.05. Львів, 2023. 20 с.
43. Сова О. С. Формування художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі пленерної практики: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2018. 243 с.
44. Складенко Г. Українське мистецтво другої половини ХХ століття: регіональні проблеми і загальний контекст (частина перша). Студії мистецтвознавчі. 2009. № 1. С. 67-78.

ДОДАТКИ

Додаток А(роботи Миколи Глущенко)

Рисунок 1 - «Під Києвом», 1966

Рисунок 2 - «Перед бурею», 1951

Рисунок 3 - «Флоренція», 1964

Рисунок 4 - «На Канівській ГРЕС», 1976

Рисунок 5 - «Верби», 1961

Рисунок 6 - «Човни в бухті», 1970

Додаток Б (етапи роботи над практичною роботою)

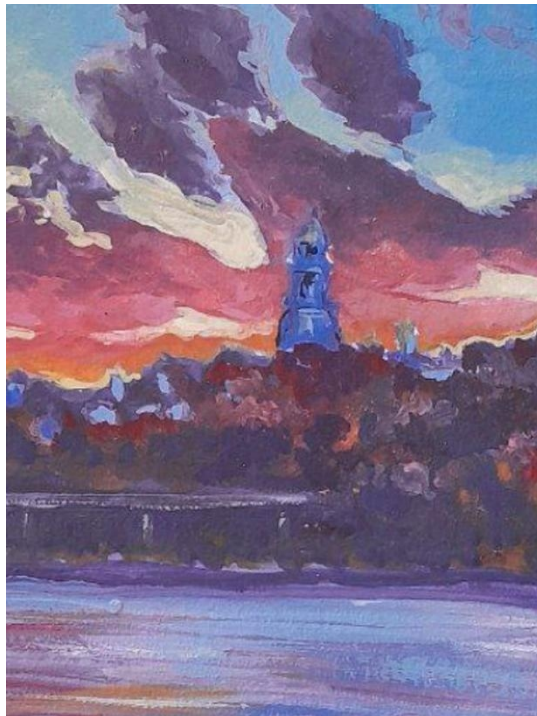

Рисунок 1 - ескіз

Рисунок 2,3 - початок роботи на форматі

Рисунок 4 - проміжний етап